

دانشگاه اصفهان
دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه زبان و ادبیات فارسی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات فارسی

تحلیل و نقد جایگاه ادبی- اجتماعی رمانهای عامه پسند

استاد راهنما:

دکتر زهره نجفی

استاد مشاور:

دکتر محسن محمدی فشارکی

پژوهشگر:

مینا کاظمی

اردیبهشت ۱۳۹۲

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات
و نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه
متعلق به دانشگاه اصفهان است.

دانشگاه اصفهان

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه زبان و ادبیات فارسی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات فارسی

خانم مینا کاظمی تحت عنوان

تحلیل و نقد جایگاه ادبی-اجتماعی رمانهای عامه پسند

در تاریخ ۱۳۹۲/۲/۲۹ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه علمی به تصویب نهایی رسید.

دکتر زهره نجفی	با مرتبه علمی استادیار	امضا
دکتر محسن محمدی فشارکی	با مرتبه علمی استادیار	امضا
دکتر غلامحسین شریفی	با مرتبه علمی استادیار	امضا
دکتر حسین مسجدی	با مرتبه علمی استادیار	امضا

امضای مدیر گروه

تقدیم بہ

پدر و مادر مہ؛

آسمانی ترین سرمایہ ماہی زمینی ام

«یا هو»

سکونمندترین ستایش، تقدیم پیشگاه خداوند بی همتایی است که از تمام نابوده ها و نداشته هایم، بودن و داشتن او بنده است و از تمام آنچه دیگران به آن می نازند، نازیدن و بالیدن به او.

عاشقانه دستان نواز سکر آتانی رامی بوسم که هستی ام داند و در پناه آغوش پر مهرش، فرصت سکون کردن رویا هایم را به من بخشید؛

پدر و مادر عزیزم

جاودانه یگر نگینی و یکدلی بانویی رامی ستایم که مهدی و بهرامی، همواره اش از آغاز، انجام این راه را برایم هموار کرد؛

سرکار خانم دکتر زهره نجفی

صادقانه صبوری ها و مهربانی های بزرگوار می راستایم می گویم که پر تو درخشان کلامش، تازه باران را هم بود؛

جناب آقای دکتر محسن محمدی فشارکی

و حاصله سر تنظیم فرومی آورم به پاس داشت بیکرانگی روح و وسعت قلب انسانی که حضور سبز، همیشگی و آرام بخشش، درکی تازه از

معنای انسانیت را در تار و پود وجودم دمید؛ جناب آقای دکتر مسعود کیا نپور

چکیده

تحلیل سبکی، ساختاری و محتوایی اثر ادبی، قابلیت بررسی و شناخت جامع و دقیق آن را فراهم می کند و موجب درک و دریافت بهتر و روشن تر از متن می گردد. رمانهای عامه پسند به عنوان پرفروش ترین رمانهای دهه های اخیر شناخته شده اند و با وجود توجه گسترده به آنها از سوی مخاطبان، کمتر مورد تحلیل و نقد جامع قرار گرفته اند. پژوهش حاضر، تحلیل و نقد جایگاه ادبی- اجتماعی این آثار را مطمح نظر خود قرار داده است. به منظور تحلیل جایگاه ادبی این آثار، رمانهایی از مرتضی مؤدب پور که از نویسندگان محبوب این سبک و دارای آثاری پرفروش می باشد، مورد تحلیل و نقد سبکی، ساختاری و محتوایی قرار گرفتند. در تحلیل جایگاه اجتماعی رمانهای عامه پسند، با تنظیم پرسشنامه میزان و علل محبوبیت این رمانها در میان مخاطبان و به طور خاص دانشجویان دانشگاه اصفهان مورد بررسی قرار گرفت. بدین منظور، عواملی همچون جنس، رشته تحصیلی، مقطع تحصیلی و پایگاه اجتماعی- اقتصادی در نظر گرفته شد تا ارتباط آنها با میزان علاقه به رمان عامه پسند در قالب فرضیه های تحقیق مورد آزمون قرار گیرد. تحقیق حاضر از نوع تحقیقات پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه محقق ساخت انجام گرفته است. تکمیل پرسشنامه و سنجش نمونه مورد نظر از طریق نمونه گیری تصادفی ۳۸۴ نفر برآورد گردید که با حذف پرسشنامه های مخدوش، در نهایت ۳۰۱ پرسشنامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. اطلاعات به دست آمده با استفاده از نرم افزار SPSS و روشهای آمار توصیفی و استنباطی تحلیل گردید. نتایج نشان می دهد میزان مطالعه به طور کلی ضعیف می باشد (بیش از ۵۷ درصد اصلاً رمان نمی خوانند یا به ندرت رمان می خوانند). همچنین میانگین گرایش به رمان عامه پسند ۳/۵۲ است که روی یک طیف پنج درجه ای متوسط رو به بالا محسوب می شود و حاکی از رواج این نوع رمان در بین افراد مورد مطالعه است. از بین فرضیه های تحقیق، ارتباط معنادار و معکوسی بین میزان گرایش به رمان عامه پسند و پایگاه اجتماعی- اقتصادی به دست آمد. همچنین دیگر فرضیه این تحقیق، یعنی وجود ارتباط معنادار میان مقطع تحصیلی و گرایش به رمان عامه پسند نیز مورد تأیید قرار گرفت. ارتباط میان جنسیت مخاطبان و نیز رشته تحصیلی با گرایش به رمان عامه پسند، دو فرضیه دیگر تحقیق بود که مورد تأیید قرار نگرفت.

واژه های کلیدی: تحلیل ساختار، تحلیل محتوا، رمان عامه پسند، مخاطب سنجی، مرتضی مؤدب پور.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار.....	ط

فصل اول: کلیات پژوهش

۱-۱ رمان.....	۱
۲-۱ تعریف رمان.....	۲
۳-۱ رمان در ایران.....	۳
۴-۱ رمان عامه پسند.....	۳
۴-۱-۱ تعریف رمان عامه پسند.....	۳
۴-۲-۱ تاریخچه رمان عامه پسند.....	۵
۴-۲-۱-۱ پاورقی در اروپا.....	۶
۴-۲-۲-۱ پاورقی در ایران.....	۶
۵-۲-۱ پیدایش رمان عامه پسند.....	۹
۶-۲-۱ برخی دیدگاهها پیرامون رمان عامه پسند.....	۹
۷-۲-۱ فهیمه رحیمی.....	۱۳
۸-۲-۱ نسرین ثامنی.....	۱۵
۹-۲-۱ رجبعلی اعتمادی.....	۱۶
۱۰-۲-۱ مرتضی مؤدب پور.....	۱۷

فصل دوم: خلاصه رمانها

۲-۱ در آمد.....	۱۹
۲-۲ پرچهر.....	۲۰
۳-۲ یاسمین.....	۲۱
۴-۲ یلدا.....	۲۵

۲-۵ گندم..... ۲۸

فصل سوم: سبک شناسی

۳-۱ سبک و سبک شناسی..... ۳۲

۳-۲ سطح زبانی..... ۳۴

۳-۲-۱ سطح لغوی..... ۳۴

۳-۲-۱-۱ کاربرد واژگان محاوره ای..... ۳۴

۳-۲-۱-۲ اصطلاحات و واژگان عامیانه..... ۳۵

۳-۲-۱-۳ کاربرد اتباع..... ۳۶

۳-۲-۱-۴ فعلهای شکسته..... ۳۷

۳-۲-۱-۵ کلمات و جملات توهین آمیز..... ۳۸

۳-۲-۱-۶ کاربرد اصوات..... ۳۸

۳-۲-۱-۷ اسمهای خاص..... ۳۸

۳-۲-۱-۸ واژگان بیگانه..... ۳۹

۳-۲-۲ سطح نحوی..... ۳۹

۳-۲-۲-۱ تقدم فعل..... ۳۹

۳-۲-۲-۲ جملات کوتاه و ساده..... ۳۹

۳-۲-۲-۳ کاربرد واو عطف بین جمله ها..... ۴۰

۳-۲-۲-۴ ضمیر فاعلی متصل به فعل..... ۴۱

۳-۳ سطح ادبی..... ۴۱

۳-۳-۱ تشبیه..... ۴۱

۳-۳-۲ کنایه..... ۴۲

۳-۳-۳ ضرب المثل..... ۴۲

۳-۳-۴ تشخیص..... ۴۳

۴۳	۳-۳-۵ استفاده از ادبیات کهن و معاصر فارسی و اشعار عامیانه
۴۷	۳-۳-۶ اطناب
۴۹	۳-۴ ویژگیهای فکری
۵۲	۳-۵ تحلیل مشخصه های سبکی

فصل چهارم: تحلیل ساختار و عناصر داستان

۵۳	۴-۱ ساختار
۵۴	۴-۲ درونمایه و موضوع
۵۴	۴-۲-۱ درونمایهٔ رمانهای مؤدب پور
۵۵	۴-۳ شخصیت و شخصیت پردازی
۵۶	۴-۳-۱ شخصیت اصلی و فرعی
۵۶	۴-۳-۱-۱ شخصیت اصلی
۶۵	۴-۳-۱-۲ شخصیت فرعی
۷۱	۴-۳-۲ شیوه های معرفی شخصیتها
۷۱	۴-۳-۲-۱ توصیف مستقیم
۷۵	۴-۳-۲-۲ توصیف غیر مستقیم
۷۶	۴-۴ گفتگو
۸۰	۴-۴-۱ گفتگو و شخصیت
۸۲	۴-۴-۲ گفتگو و زبان عامیانه
۸۳	۴-۵ راوی و زاویه دید
۸۷	۴-۵-۱ زاویه دید در رمانهای مؤدب پور
۸۷	۴-۶ پیرنگ
۸۸	۴-۶-۱ عناصر پیرنگ

عنوان	صفحه
۴-۶-۲ پیرنگ در رمانهای مؤدب پور.....	۹۰
۴-۶-۲-۱ مقدمه چینی.....	۹۲
۴-۶-۲-۲ حادثه و گره افکنی.....	۹۳
۴-۶-۲-۳ کشمکش.....	۹۵
۴-۶-۲-۴ تعلیق.....	۱۰۰
۴-۶-۲-۵ بحران، اوج و گره گشایی.....	۱۰۲
۴-۶-۳ پیرنگ باز و پیرنگ بسته.....	۱۰۸
۴-۷ فضاسازی.....	۱۰۹
۴-۷-۱ فضاسازی در رمانهای مؤدب پور.....	۱۰۹
۴-۸ روایت و روایت شناسی.....	۱۱۵
۴-۸-۱ ولادیمیر پراپ.....	۱۱۷
۴-۸-۲ نظریه ریخت شناسی پراپ.....	۱۱۷
۴-۸-۳ شباهت ساختاری رمانهای عامه پسند با قصه ها.....	۱۱۹
۴-۸-۴ بررسی ریخت شناسانه رمانهای مؤدب پور.....	۱۱۹
۴-۸-۴-۱ شخصیتها، عملکردها و نوع نقش در رمانهای مؤدب پور.....	۱۱۹
۴-۸-۴-۲ تطبیق نظریه پراپ با رمانهای مؤدب پور.....	۱۲۲
۴-۹ تحلیل ساختاری.....	۱۲۶

فصل پنجم: تحلیل محتوا

۵-۱ محتوا.....	۱۲۷
۵-۲ تحلیل محتوای رمانهای مؤدب پور.....	۱۲۸
۵-۲-۱ فقر.....	۱۲۸

	۵-۲-۲ ناهنجاریهای خانوادگی	۱۳۴
	۵-۲-۳ مشکلات جوانان	۱۳۸

فصل ششم: مطالعات میدانی

	۶-۱ مقدمه	۱۴۰
	۶-۲ روش شناسی پژوهش	۱۴۱
	۶-۲-۱ نوع پژوهش	۱۴۱
	۶-۲-۲ جامعه آماری	۱۴۱
	۶-۲-۳ شیوه نمونه گیری و حجم نمونه	۱۴۱
	۶-۲-۴ قلمرو تحقیق	۱۴۲
	۶-۲-۴-۱ قلمرو موضوعی تحقیق	۱۴۲
	۶-۲-۴-۲ قلمرو مکانی تحقیق	۱۴۲
	۶-۲-۵ روش گردآوری اطلاعات	۱۴۲
	۶-۲-۶ ابزار گردآوری اطلاعات	۱۴۲
	۶-۲-۷ اعتبار و پایایی پرسشنامه	۱۴۵
	۶-۲-۸ متغیرهای تحقیق	۱۴۶
	۶-۲-۸-۱ متغیرهای وابسته	۱۴۶
	۶-۲-۸-۲ متغیر مستقل	۱۴۶
	۶-۲-۹ روش و ابزار تجزیه و تحلیل	۱۴۶
	۶-۳ تجزیه و تحلیل داده ها	۱۴۶
	۶-۳-۱ آمار توصیفی	۱۴۷
	۶-۳-۲ آمار استنباطی	۱۵۶
	۶-۴ نتیجه گیری و پیشنهادات	۱۶۱
	۶-۴-۱ نتیجه گیری	۱۶۱

۱۶۴.....	۶-۴-۲ محدودیتهای تحقیق.....
۱۶۴.....	۶-۴-۳ پیشنهادات پژوهش.....
۱۶۴.....	۶-۴-۳-۱ پیشنهادات کاربردی.....
۱۶۵.....	۶-۴-۳-۲ پیشنهادات پژوهشی.....
۱۶۶.....	پرسشنامه.....
۱۷۰.....	منابع.....

فهرست شکلها

عنوان	صفحه
شکل ۳-۱ ویژگیهای زبانی.....	۵۰
شکل ۳-۲ ویژگیهای ادبی.....	۵۱
شکل ۳-۳ ویژگیهای فکری.....	۵۱
شکل ۶-۱ نمودار توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنسیت.....	۱۴۸
شکل ۶-۲ نمودار توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب مقطع تحصیلی.....	۱۴۸
شکل ۶-۳ نمودار توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب رشته تحصیلی.....	۱۴۹
شکل ۶-۴ نمودار توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب پایگاه اقتصادی-اجتماعی.....	۱۵۰
شکل ۶-۵ نمودار توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان خواندن رمان.....	۱۵۱

فهرست جدولها

عنوان	صفحه
جدول ۴-۱ شخصیتها، عملکرد و انواع آن در روایتهای اصلی.....	۱۱۹
جدول ۴-۲ شخصیتها، عملکرد و انواع آن در روایتهای فرعی.....	۱۲۰
جدول ۶-۱ گویه های پرسشنامه.....	۱۴۳
جدول ۶-۲ میزان آلفای کرونباخ گویه ها.....	۱۴۵
جدول ۶-۳ نوع متغیرهای پرسشنامه.....	۱۴۷
جدول ۶-۴ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنسیت.....	۱۴۷
جدول ۶-۵ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب مقطع تحصیلی.....	۱۴۸
جدول ۶-۶ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب رشته تحصیلی.....	۱۴۹
جدول ۶-۷ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب پایگاه اقتصادی-اجتماعی.....	۱۵۰
جدول ۶-۸ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان خواندن رمان.....	۱۵۰
جدول ۶-۹ توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب گرایش به رمان عامه پسند و ابعاد مختلف آن.....	۱۵۱
جدول ۶-۱۰ فراوانی و درصد موافقت یا مخالفت با گویه های نگرش به محتوای رمان.....	۱۵۲
جدول ۶-۱۱ فراوانی و درصد موافقت یا مخالفت با گویه های نگرش به ویژگیهای ظاهری.....	۱۵۴
جدول ۶-۱۲ فراوانی و درصد موافقت یا مخالفت با گویه های مربوط به ویژگیهای ادبی رمان.....	۱۵۵
جدول ۶-۱۳ آزمون فرضیه رابطه بین جنس پاسخگویان و میانگین نگرش به رمان عامه پسند.....	۱۵۷
جدول ۶-۱۴ آزمون فرضیه تفاوت بین رشته تحصیلی و میانگین نگرش به رمان عامه پسند.....	۱۵۸
جدول ۶-۱۵ آزمون فرضیه تفاوت بین سطح تحصیلات و میانگین نگرش به رمان عامه پسند.....	۱۶۰

پیشگفتار

تبیین مسأله پژوهشی

رمان به عنوان جدیدترین و تکامل یافته ترین نوع ادبی تا روزگار ما، با ظهور دوره رنسانس و نوزایی در جامعه اروپا به عنوان ثمره شکوفایی هویت فردی و خودآگاهی انسان متولد شد و به زودی از محبوب ترین و مؤثرترین شاخه های ادبیات داستانی شناخته شد (میرصادقی، ۱۳۸۲: ۴۰۰). رمان عامه پسند که در نقد ادبی در نقطه مقابل رمان ادبی قرار می گیرد با برداشتن دو مفهوم «عامه» و «پسند» در عنوان خود بیانگر این مطلب است که این نوع رمان ارتباط تنگاتنگی با مخاطب و آنچه او می پسندد دارد. این رمانها که از نظر ساختاری و محتوایی ادامه جریان پاورقی نویسی به شمار می آید، با کسب عنوان پر فروش ترین رمانهای دو دهه اخیر، موفقیت خود را در جذب مخاطبان اثبات کرده است. آمار وزارت ارشاد و فرهنگ اسلامی بیانگر این است که برخی رمانهای عامه پسند حتی در یک دوره ۱۰ ساله تا ۳۸ بار تجدید چاپ شده است. (دنیای اقتصاد، ۱۳۹۰)

اقبال عمومی به این گونه و موفقیت قابل توجه آن در جذب مخاطبان در مقایسه با رمان نخبه پسند و در کشوری که آمار مطالعه کتاب چندان چشمگیر نیست، تمرکز جدی بر بررسی جامع و همه جانبه این آثار با هدف شناسایی عوامل مؤثر در جذب مخاطبان و توجه دقیق بر بررسی انگیزه ها و تمایلات خوانندگان این آثار را می طلبد. «رفتار خوانندگان در انتخاب و مطالعه آثار ادبی، پدیده ای اجتماعی و فرهنگی است. چرا که از یک سو، هر اثر برای خوانندگانی خاص نگاشته می شود و در هر حال نویسنده مخاطب یا مخاطبانی را در نظر دارد و از سوی دیگر، خوانندگان هر اثری را انتخاب نمی کنند.» (علی احمدی، ۱۳۸۲: ۱۳)

اما در ایران پژوهشی که به صورت دقیق و روشمند، به بررسی پایگاه اجتماعی خوانندگان رمانهای عامه پسند بپردازد، انجام نگرفته است و نه تنها این مهم در پژوهشها و تحقیقات جدی همچون نقد ادبی و جامعه شناسی مورد توجه دقیق قرار نگرفته است، بلکه در بسیاری موارد به صورت بسیار کلی و با نگاهی بدبینانه که این آثار را فاقد هرگونه ارزش می داند، داوری شده است. در واقع رمان عامه پسند و میزان گرایش به آن با همین نگاه از مطالعات ادبی نادیده گرفته شده است.

پژوهش حاضر در دو بخش تدوین گردیده است. بخش نخستین به تحلیل و نقد جایگاه ادبی رمانهای عامه پسند با تکیه بر چهار رمان «پریچهر»، «یاسمین»، «یلدا» و «گندم» از م. مرتضی (مرتضی) مؤدب پور پرداخته است. با توجه به صلاحدید شورای محترم گروه، در تصویب طرح پیشنهادی پایان نامه، نام این نویسنده در عنوان پایان نامه بیان نگردد. بخش دیگر این پژوهش، کوشیده است در نگاهی نو میزان و علل گرایش به رمانهای عامه پسند را نه در میان مخاطبان مفروض پنداشته شده این ژانر، یعنی (زنان خانه دار و دختران نوجوان) بلکه در میان دانشجویان به عنوان قشر فرهیخته و تحصیل کرده و با توجه به ظرفیت این متون و تکیه بر ویژگیهایی که برای جذب مخاطب در این رمانها استفاده می شوند، مورد بررسی قرار دهد؛ چرا که «متداول ترین شیوه یافتن روابط بین ادبیات و جامعه، مطالعه آثار ادبی به عنوان مدارکی اجتماعی و تصاویری فرضی از واقعیت اجتماعی است.» (ولک، ۱۳۷۳: ۱۱۰) بر این اساس، سؤال اساسی این پژوهش این است که «میزان و علل گرایش دانشجویان به رمانهای عامه پسند چگونه

است؟» در این راستا محقق با انجام پژوهش میدانی اقدام به توزیع پرسشنامه و جمع آوری اطلاعات در بین دانشجویان شاغل به تحصیل در سال ۱۳۹۱ در دانشگاه اصفهان کرد.

اهداف پژوهش

۱. تحلیل و نقد ویژگی های سبکی، ساختاری و محتوایی رمانهای عامه پسند با تکیه بر آثار مرتضی مؤدب پور
۲. تحلیل و ارزیابی جایگاه اجتماعی رمانهای عامه پسند در میان مخاطبان با استفاده از پرسشنامه در میان دانشجویان دانشگاه اصفهان.

فرضیات یا پرسشهای پژوهش

فرضیه ها:

- رمانهای بازاری از نظر سبکی و محتوایی ضعیف هستند.
- بین پایگاه اقتصادی- اجتماعی دانشجویان و گرایش به رمان عامه پسند رابطه وجود دارد.
- بین جنس دانشجویان و نگرش به رمان عامه پسند رابطه معناداری وجود دارد.
- بین سطح رشته تحصیلی دانشجویان و نگرش به رمان عامه پسند تفاوت معناداری وجود دارد.
- بین سطح تحصیلات دانشجویان و نگرش به رمان عامه پسند تفاوت معناداری وجود دارد.

سوالات:

- خوانندگان این آثار به کدام طبقه اجتماعی تعلق دارند؟
- علت گرایش خوانندگان به این آثار چیست؟

پیشینه تحقیق

علی رغم اهمیت موضوع به نظر می رسد در ایران تاکنون موارد پژوهش زیادی در ارتباط با مخاطب شناسی رمانهای عامه پسند صورت نگرفته باشد. در یک مورد، محمدرضا جوادی یگانه و آسیه ارحامی (۱۳۹۰: ۸)، با مراجعه به شهر کتاب تهران و مصاحبه با زنان مراجعه کننده به این کتاب فروشی به منظور خرید رمانهای عامه پسند، گرایش آنها به مطالعه رمان را مورد بررسی قرار داده اند. متن مصاحبه آنها بر اساس پرسش نامه جنیس ردوی^۱ تنظیم شده است و مواردی همچون طبقه اجتماعی خوانندگان، نحوه آشنایی آنها با رمانهای عامه پسند، سن آغاز مطالعه این رمانها، نوع مطالعات خارج از محدوده رمانهای عامه پسند و عادات خوانشی آنها همچون خواندن رمان پیش از پایان یافتن آن و دوباره خوانی را بررسی می کنند. نتیجه به دست آمده بیانگر این حقیقت است که زنان خواننده رمانهای عامه پسند در تمامی اقصای اجتماعی حضور دارند و تنوع سنی، تحصیلی و شغلی در خریداران این رمانها به چشم می خورد و خواندن این رمانها صرفاً به زنان خانه دار یا دختران دبیرستانی محدود نمی شود.

¹ Janis Radway

باید توجه داشت که سایر پژوهش‌های انجام شده بر روی رمان‌های عامه پسند به بررسی محتوایی این آثار بسنده کرده‌اند. برای مثال، میرفخرایی (۱۳۸۱: ۱۲۱-۱۹۹) به بررسی ۲۱ رمان عامه پسند در دهه ۷۰ بر اساس مدل شاتس^۱ که در اصل برای سینمای هالیوود در نظر گرفته شده است، پرداخت. او تمامی ژانرها را به دو گروه ژانر سازگاری و نظم تقسیم می‌کند. در ژانر نظم، قهرمان مردی است که به نبرد با قدرتی که خواهان از بین بردن ثبات اجتماعی است، می‌پردازد. قهرمان پس از حل تضاد بار دیگر، ثبات را به جامعه باز می‌گرداند در حالی که در ژانر سازگاری یک جمع، به عنوان مثال یک زوج یا خانواده، در محور داستان قرار گرفته و درگیر مسئله‌ای احساسی می‌شوند و با یک تضاد احساسی و درونی دست و پنجه نرم می‌کنند. ژانر سازگاری شرایطی را در داستان ایجاد می‌کند که خواننده قادر به فرار از واقعیت تلخ روزمره زندگی خود شود و برای لحظه‌ای در رویایی خوش غرق شود. رمان‌های عامه پسند عموماً پایان خوشی دارند و از این رو در ژانر سازگاری قرار می‌گیرند.

صفایی و مظفری (۱۳۸۸: ۱۳۴) در مطالعه‌ای با بررسی بیش از دویست رمان عامه پسند پرفروش دو دهه اخیر، این آثار را از جنبه مسائل نشانه‌شناسی و ویژگی‌های ظاهری، عناصر داستانی و محتوایی مورد بررسی قرار داده‌اند. نتیجه پژوهش این محققان بیانگر این است که رمان‌های مورد بررسی توجه فراوانی در طرح اصلی خود به خواننده و ساختار ذهنی او دارند. از جنبه ظاهری نیز بیشترین کوشش خود را برای جذب مخاطب به کار می‌برند. عناصر داستانی در این رمان‌ها نه برای هنری کردن داستان بلکه برای جلب رضایت خوانندگان به کار می‌رود. در حوزه محتوا و مضمون هم مهمترین موضوعات، موضوعات مورد علاقه مخاطبان است.

روش تحقیق و مراحل آن

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت، توصیفی-پیمایشی است که در آن از طریق روش کتابخانه‌ای و مطالعه کتب و مقالات، در زمینه مفاهیم مربوط به رمان عامه پسند و تحلیل اثر ادبی، اطلاعات جمع‌آوری شده است. همچنین برای جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های پژوهش، از پرسشنامه محقق ساخت استفاده شده است.

معرفی فصل‌های پایان نامه

رساله حاضر مشتمل بر ۶ فصل می‌باشد.

فصل اول به بیان کلیات پژوهش که شامل ارائه تعریف رمان، رمان عامه پسند و سیر تاریخی آن در ایران و اروپا و نیز ارائه دیدگاه‌های گوناگون درباره فرهنگ عامه به طور کلی و رمان عامه پسند به طور خاص می‌شود، می‌پردازد.

فصل دوم شامل خلاصه چهار رمان مورد بررسی در پژوهش یعنی رمان‌های «پریچهر»، «یاسمین»، «یلدا» و «گندم» از مرتضی مؤدب پور می‌شود.

¹ Shats

فصل سوم تحلیل ویژگیهای سبکی موجود در رمانهای مذکور را اساس کار خود قرار داده است.
فصل چهارم با بررسی عناصر گوناگون داستان پردازی در چهار رمان فوق، به تحلیل ساختاری این آثار پرداخته است.

فصل پنجم به بیان و شناسایی محتوای رمانهای مؤدب پور و مضامین غالب آثار او پرداخته است.
فصل ششم پژوهش حاضر، در قالب تحقیقی میدانی بر اساس تنظیم و توزیع پرسشنامه ای محقق ساخت و با استفاده از نرم افزار آماری SPSS در میان دانشجویان مشغول به تحصیل دانشگاه اصفهان در سال ۱۳۹۱ پرداخته است و این گونه میزان و علل گرایش به رمانهای عامه پسند در میان افراد جامعه آماری مورد نظر را بررسی کرده است.

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱-رمان^۱

رمان به عنوان بدیع ترین و تکامل یافته ترین نوع ادبی تا روزگار ما، جایگاه خود را به خوبی در میان مخاطبان یافته است و دریچه ای را به روی انسان معاصر گشوده است و هزاران انسان، تبلور رویاها و آرمانهای خود را در دنیای رمانها یافته اند.

«رمان دن کیشوت اثر سروانتس (نویسنده اسپانیایی ۱۶۱۶-۱۵۴۷) که در خلال سالهای ۱۶۰۵ تا ۱۶۱۵ نگارش یافت، به عنوان اولین رمان شناخته می شود و آثار پیش از آن که شامل حماسه های منثور و منظوم و لطیفه ها و قصه های عامیانه و اساطیر می شدند با رمان از نظر معنا و ساختار دارای تفاوت بودند» (ر.ک میرصادقی، ۱۳۸۲: ۳۹۴ و ۳۹۳).